

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 2 gold.,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 1 gold. 50 kr.

Vredništvo in upravnništvo je v hiši „Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov“,
Poljske ulice št. 10.

Zopet petje v domačem jeziku pri slovesni maši.

Pravijo, da kdor po svetu hodi, mnogo vidi in sliši, in res je to; prepričal sem se o ti resnici letošnje poletje. Nisem bil daleč okrog, niti mej dežele Kranjske nisem prekoračil in vendar sem marsikaj videl in čul, kar me je veselilo in tudi žalilo. Razven razvedrila iskal sem prepričanja o stanju cerkvene glasbe po naši škofiji in prav te skušnje so mi potisnile pero v roko, da drobtinico spišem za naš dragi „Cerkv. Glasbenik“. „Drobtinico“ pravim; zato ne pričakuj ali ne boj se, čestiti bralec, da ti bom popisoval svoje potovanje; celó kakega krajnega imena nočem zabilježiti iz dobrih vzrokov. Tudi osebnih vtisov o kakovosti cerkv. petja tu pa tam nočem po svetu raznašati, kajti le-ti so večinoma presubjektivni in lahko bi se mi očitalo, da komu krivico delam, drugega pa po nepotrebnem hvalisam. Eno stvar pa moram zopet na dan spraviti; ne morem molčati, dasi tudi ninam nikakoršnega poslanstva, nazorovati cerkveno glasbo. Stvar je važna, jako važna, in dela se zanjo toliko časa, kolikor deluje naše Cecil. društvo in njega glasilo. Imenuje ti jo pa naslov na čelu tega članka. Koliko je o njej že pisal naš list! Bogu bodi potoženo, da je navzlic temu še veliko slepcev, ki nočejo spregledati, in gluhih, kateri ne marajo poslušati, marveč se trmasto drže nasprotovanja jasnim cerkvenim določbam, češ, takó je bilo, takó naj ostane, to je naša stara, zakonita (?) pravica. Naj kar naravnost povem, da je še velika večina cerkva v naši škofiji, v katerih pri slovesnih ali petih mašah t. j. pri onih, pri kojih mašnik poje, pevski zbor (razven odgovorov) ne poje predpisanih liturgičnih spevov v od sv. cerkve zapovedanem liturgičnem t. j. latinskem jeziku, dasi tudi bi bilo to mogoče. Ni mi volja, tu ponavljati vse piškave izgovore, tudi ne zagovarjati cerkvenih postav o rabi liturgičnega jezika pri slovesni sv. maši. Priobčim samo govor nekega župnika cecilijanca X, ki ga je imel tam nekje v Y pri cecil. zboru; kdaj? nevem. Morda bode ta priprosta razprava komu oči odprla. Poslušajte torej; tako-le govoril je g. X:

Če si dovoljujem v današnji skupščini nekoliko besed o „slovenskem popevanju pri slovesni sv. maši“ izpregovoriti, seveda nimam namena, Vas častita gospoda šele o tem vprašanju poučiti. Marveč menim in prepričan sem, da so Vam vsem dotične določbe sv. cerkve dovolj znane. Ako pa

kdo hoče in čuti potrebo, da se o tej točki bolj natanko pouči, priporočam mu: „Paul Krutschek, die Kirchenmusik nach dem Willen der Kirche“ — Regensburg, Fr. Pustet, 1880 mk; t. j. knjigo, katero bi moral slehern temeljito znati, preden se hoče pečati s „Cantus sacer“, s svetim ali cerkvenim petjem. Toda jaz bi rad le znane stvari opomnil, in sladka nada me navdaja, da morda s tem vsaj trohico pripomorem k splošnji izpeljavi tega, kar cerkev zahteva.

Gospôda moja! tu torej gré za vprašanje, ali se sméjo pri slovesni ali peti maši t. j. pri oni maši, pri kateri mašnik poje, slovenske pesmi prepevati? Če se na to vprašanje, kakor dobro veste, z „nikakor ne“ odgovoriti mora, moram tudi takoj naravnost poistiniti, da se s tem slovensko petje nikakor iz naših cerkvâ ne izpodriva. In ako se to cecilijinemu društvu očita, dela se mu velika krivica. Ne, gospôda moja, naših lepih slovenskih pesem, naj že bodo prevodi latinskih himnov, ali izvirne, za ljudske pobožnosti raznih cerkvenih časov nikakor ne moremo pogrešati; cecil. društvu pa gre hvala, da je v prvotni lepoti na dan spravlja in narodu podaja. *)

In dasi tudi se mora vsled cerkvenih predpisov pri slovesni maši edino latinsko peti, nahaja se vendar povodov in prilik dovolj, da slovensko petje more priti do svojih pravic. Pri zgodnjih mašah, pri popoldanskih pobožnostih, pri slovesnostih raznih bratovščin, šmarnicah, križevem potu i. t. d. — s kratka, vselej, samo pri slovesni maši ne, prosimo in hvalimo s slovenskim jezikom. Vsakdo, kdor rad slovensko poje, naj le prav pridno k takim pobožnostim prihaja; tu mu ni treba veselju do petja coklje podložiti, se vé, da le postavljenih mej ne preskoči.

Kar cecilijino društvo zahteva in namerava je to-le: Pri peti ali slovesni maši naj se slovenske pesmi ne rabijo. In zakaj ne? — Zato, ker sv. cerkev tako velela.

Gospôda moja, tu bi Vam moral po vrsti navesti cerkvene določbe, katere so nam dane o liturgičnem jeziku in petju — često v obliki kategoričnega imperativa. Pa saj so Vam itak znane; in jaz si dovoljujem mesto njih le nekako drastično primero. Mislite si gospoda, na sledeči način kostumovanega: Glava pokrita s svilnatim cilindrom, ovratnik in telovnik *commil faut*, hlače iz finega toskinga, čevlji iz loščenega usnja, glaçé-rokavice golobje barve — vse tako, kakor se spodobi za slovesno avdijenco, ki mu jo je cesar dovolil. Do popolne obleke mu manjka le še suknje, in ta je pri našem k slovesnemu zaslišanju pozvanem gospodu — iz gorenjskega bukovega sukna ali „lodna“. Bojim se, gospôda moja, da gospoda v taki obleki ne bodo pustili pred cesarja, in ako bi se jaz Vam predstavil v takem kostumu, gotovo bi se javili tihi in glasni pomisleki o pravilni funkciji mojih možganov. No, vprašam Vas, smemo-li zaničevati tkanino, izdelano iz volne naših domačih ovác? Nikakor ne; marveč je želeli, da se oblačimo kot nekda, ko je volna domačih ovác dajala še izvrstno obleko. Toda, gospôda moja, s svilo in baržunom se ne strinja naša bukovica, pa tudi ne z oficijelno avdijenco in gala-predstavo.

*) Glej n. pr. našo pesmarico „Cecilija“, „Oglasnik“ tega lista i. dr.

Gospôda moja, naše slovenske pesmi so deloma lepe in jaz sem zadnji, ki je hoče odstraniti; â z našimi latinskimi molitvami in pesmimi se ne strinjajo, kajti te so iz popolnem druge tvarine. One so beseda za besedo predpisane od sv. cerkve, vladane po sv. Duhu; one so tkanina izdelana v cerkveni tovarni, koje lastnik in vodja je sv. Duh sam.

Sukno, tkano iz volne naših ovac, je samo za-se dobro, da prav dobro, — tudi slovenske cerkvene pesmi so; toda naša bukovica in svila ne greste vkup — slovensko petje in liturgično še manje.

Kmet, oblečen z volno svojih ovac, je navadno krasna prikazen — slovensko petje pri ljudskih pobožnostih je nedomestljivo; obleka iz svile in domače volne je smešna — slovesna maša z latinskimi in slovenskimi pesmimi je, žalibože, še smešnejša. Takrat pa, gospôda moja, kadar gremo v cerkev mólit, imamo avdijenco, dà, kaj imenitno avdijenco pri najvišem veličanstvu; in kadar smo ob praznikih pri slovesni maši navzoči, je-li to kaj družega, kot oficijelna avdijenca ali gala-predstava pred našim Gospodom in Bogom, kraljem vsih kraljev.

O takih prilikah vlada na vsakem kraljevem ali cesarskem dvoru najstrožji ceremonijel, kojega se, kakor se samo ob sebi razume, vsakdo nalanko drži in vedoma se nikdo zoper njega ne pregreši. Tudi za slovesno avdijenco pri kralju vsih kraljev, za slovesno sv. mašo je ukazán natančen ceremoniel, ki ima zlasti dve važni točki, namreč: 1. dvorni jezik je latinski, in 2. pri posameznih avdijencah so besede, ki se imajo rabiti, za vsaki dan posebej določene — to se pravi, gospôda moja: pri slovesni sv. maši edina latinsčina in sicer le to, kar nam misale za vsaki dan podaja.

Ako mi dovolite, da smem nespodobnost in nedostojnost slovenskega petja pri slovesni maši še dalje z izgledi razjasniti, Vam hočem kos take pollatinske slovenske maše predstaviti. — Mašnik zapoje: *Dominus vobiscum*. Pevski zbor odgovori: In s Tvojim duhom. Mašnik: *Sequentia sancti* . . . Zbor poje: Hvala Tebi, o Kriste! i. t. d. — Kaj ne, gospôda, to bi pač nikomur ne dopadlo. — Pa pravijo: „Saj tako daleč ne segamo; v misalu predpisani odgovori morajo latinski ostati“. Oprostite, častiti, menim da primera za me govori; liturgični tekst v popolnem natančnem prevodu popevati, gotovo ni toliko napačno, kakor pa kaj slovenskega postaviti, česar a) cerkev noče in b) kar se večinoma s kontestkom ne strinja.

Morda kdo poreče: „Zakaj pa Cerkev nam o tem ni dala jasnih in gotovih predpisov?“ — O, gospôda moja, teh se ne manjka. Pač pa nikar ne pričakujte, da bode Vam kompetentna cerkvena oblast za vsak slučaj nepokorščine pošiljala svoj „*ceterum censeo, missam solemnem cum cantu liturgico esse celebrandam*“; kadar je postava dana, potem le velja: Glejte, da jo izpolnujete! Izmed mnogih dotičnih cerkvenih določb, (katere se nahajajo tudi v zlati knjižici „Najimenitnejše cerkv. določbe o katoliški cerkv. glasbi“ — Mitterer-Dolinar. Ljubljana 1887, izdalo Cecil. društvo. Cena 30 kr.) le memogrede omenjam dekret, nahajajoč se v začetku vsacega misala, Pija V. od l. 1570 — ki je resen, in strog. Sv. cerkev vedno previdno postopa. Očetje Tridentskega zbora so hoteli s prvega, kakor Benedikt XIV. v svojem delu *de Synodo Dioecesana* b 11 c. 7. 6. piše, dati stroge zapovedi o cer-

kvenem petji. Ko se je pa od druge strani povdarjalo, da utegnejo priti nepremagljive ovire, so nekoliko odjenjali; vendar pa je bil a) v posebnem poglavju in tudi v enem kánonu latinski jezik zaukazan in b) papežu prepuščeno, po svojem izpoznanji o tem dati natančnejše predpise; — ti predpisi pa se nahajajo v zgorej navedenem dekretu Pija V. — Naj to zadostuje! Konečno le še srčno željo izrečem, gospóda moja, naj bi se vsi z novega in združeni trudili, da se bode brez zanemarjenja slovenskega petja v prihodnje povsod slovesna maša popolnem po cerkvenih določbah t. j. brez slovenskih pesem opravljala! — Jaz, pisatelj teh vrstic, pa je zaključim z: Dal Bog, Amen!

Prijateljski list

o zasebnem glasbenem pouku sedanjega časa.

(Konec.)

Naj morda v salonu nerabljen stoji celò Bösendorfer-jev ali Bechstein-ov klavir: otrok in sreča njegova mora za nas več vrednosti biti, nego deset takih inštrumentov. — Če takoj od prvega glasbenega učitelja spretnosti zahtevam, nočem reči, da mora „virtuoz“ t. j. posebno odličen igralec biti; à podučevati mora znati, to je potrebno! Po drugi strani pa tudi učitelj nikakor ne smé biti glasbeni „rokodelec“, ampak mora svojo nalogo in svojo umetnost smatrati resno.

2.) Ako glasbeni učitelj svojo nalogo resno smatra, bode tudi skrbel, da zgorej omenjene sladkarije učencu želodeca ne bodo pokvarile, marveč da mu bode kmalu dišala tečna in zdrava glasbena hrana, katera mlademu organizmu ne dela nikakersnih težav, najmanj pa še gledé znanstvenih studij. Gol predsodek je misliti, da se pravilno vrejeni glasbeni pouk ne strinja z resnimi znanstvenimi studijami.

3.) Ne prezirajmo, da so poleg klavirja še drugi glasbeni inštrumenti in sicer taki, ki ga gledé izraževanja čustev prekosé, n. pr. gosli in violončel.

4.) Pa tudi nikar ne pozabimo, da mora glasba po sluhu razveseljevati in da je vse eno, ali treba pri kaki skladbi boriti se z posebnimi tehničnimi težavami, ali pa ne. Gospodiči in gospodičine, ki so se povspeli nad srednjo vrednost (zlasti pri igri na klavir), trudijo se navadno veliko preveč za gibčnost prstov. Kdor dobro opazuje, najde, da so taki „virtuozi“ večinoma jako občutljivi in svojeglavni ter da se hočejo pečati le z jako težavnimi skladbami, dasi tudi pri glasbi ne gré zato, da bi občudovali le urnost prstov, bodi si skladba plitva kakor hoče.

5. Ravno klavir je gotovo dragocen inštrument za glasbene ljudi, toda prav malo je pripraven, narediti koga v resnici glasbenika. Ako se ima torej glasbeni gojenec, kateri se je že kaj naučil, vpeljati v notranje svetišče glasbene umetnosti, mora mu učitelj po temeljitem teoretičnem navodu odpreti razumljenje dobrih skladb. Kajti kaj mu pomagajo gibčni prsti, ako pa ne razume skladbe, ako ne vé, kaj da igra.

6.) Pri nobenem inštrumentu se ne izpremeni razpoloženje duše tako popolnoma v zvok, noben inštrument nima one gibajoče, v človeško sree

segajoče, moči, kakor jo ima človeški glas. Zato se ne čudimo, če nekateri esteliki vrednost posameznih instrumentov merijo po njihovi podobnosti z glasom človeškim. Nikar toraj ne zanemarjajmo takoj pri nežni mladini izolirati ta najiminitnejši in naj dražji vseh glasbenih instrumentov — today jako strogi in previdni bodimo glede pesemskih tekstov, da vsled obrazovanja otrokovega grla ne pogine npravna čistost njegova! —

Ako si dragi prijatelj mojemu izvodu doslej trpljivo sledil, bodeš morda tudi mojih misel, da bi se morali glasbenega pouka resno, veliko resnejše poprijeti, nego se v obče godi. Resnega, trudapolnega pripravljanja treba onemu, kateri hoče priti v hram glasbene umetnosti. Toda prizadevanje bode tudi našlo najbogatejše plačilo: ta lepa umetnost — ako prav gojena — bode oplemenitila srca naše razcvitajoče se mladine, okrepila ji bode čut za pravo lepoto ter ji postala za poznejše zbiljno življenje tolažilna spremljevalka, sposobna razjasniti ji marsikatero mračno in bitko uro.

Morda mi bodeš, dragi prijatelj, tudi pritrdil, če rečem: da bode resen zasebni glasbeni pouk v prid ne le naporu onih zaslužnih mož, kateri z izvrševanjem mojsterskih skladb po mestih glasbo uspešno gojé; temné tudi cerkvena glasba bode imela od njega veliko koristi.

Prof. Josip Böhm. †

Brezozirna smrt posegla je z nemilo svojo roko v lepo ubrane strune — učinek pa je grozanska disonanca, katera ne bode še kmalu utihnila. Prof. Josip Böhm, strokovnjak v cerkveni glasbi, duša reformatoričnega gibanja na tem polji, voditelj zboljšane pedagogične meri hiva, kot verno upamo, v obližji večnih harmonij in njene zaščitnice sv. Cecilije, kateri je posvetil vse svoje življenje in svoje delo.

Porodil se je Josip Böhm v Kunicach na Moravskem 9. svečana 1841. Oče njegov je bil učitelj, in je oskrboval kot tak tudi cerkveno glasbo v Kunicach. Ker je bil sam v vseh bistvenih strokah glasbinih dobro naobražen, podučeval je tudi svojega sina najpred sam, osobito v teoriji, v petji in igri na orglah. Deset let starega dal je oče na gimnazij v Brno, a potem na Dunaj. Uže v Brnu igral je Josip Böhm kot 15letni gimnazijec na orglah kot dovršen virtuozi. Leta 1857 stopil je iz gimnazija ter se je posvetil edino le glasbi. Da bi se sistematično izobrazil, vstopil je v akademijo za glasbo na Dunaji; na čelu bil je temu zavodu znani plodoviti skladatelj in dvorni kapelnik Assmayer, a Böhmovi učitelji bili so Bocklet, Hauptmann in sedanji načelnik „Ambrozijevega društva“, prof. Fran Krenn. Ravno ko je bil Böhm najbolj v svojem življi, umrl mu je oče nenadoma; popustil je vsled tega glasbene studije, in šel kot pomožni učitelj na glavno realko v Schönberg na Moravskem. Kmalu potem pa se je preselil na Dunaj, kjer je bil odgojitelj in učitelj za glasbo v svoje dni slovečem Bilkinem zavodu. L. 1865 izposloval mu je njegov učitelj, prof. Krenn, kateri je bil ob enem tudi kapelnik v dvorni in mestni župnijski cerkvi pri sv. Mihajlu, službo organista pri tej cerkvi. Istočasno postal je Böhm vodja glasbenega nauka v učiteljski pripravnici c. kr. sirotišnice za dečke na Dunaji. Vodstvo in poduk imajo v tej sirotišnici šolski bratje, ki si naraščaj tudi sami odgajajo. Dve leti pozneje postal je Böhm regens chori v župnijski cerkvi sv. Mihajla, kjer je bil prej le organist, l. 1868 pozvali so ga na pripravnico pri sv. Ani na Dunaji kot učitelja za glasbo. Leta 1876 postal je učitelj petja v knezo-nadškofjskem semenišči Dunajskem, a v nastopnem letu kapelnik v mestni župnijski cerkvi „am Hof“. Ta čas, od l. 1865 do 1878 je za njegov lastni duševni razvitek in gledé konsolidovanja njegovih idej gledé cerkvene glasbe najbolj pomenljiv. Mož bil je vzgojen v duhu svojega časa; če pogledamo skladbe enega tedaj najbolj plodovitih skladateljev za cerkev, namreč Assmayerjeve, nam je jasno, ktere meri so morali biti njegovi učenci. A Böhm je hitel pred svojim

časom naprej, na pot reforme in popolnosti. V teh letih približal se je tudi vsim tedaj slovečim in imenitnim glasbenikom, in z nekaterimi bil je v tesni zvezi. Ranjki dr. F. Witt, F. Liszt in W. Ambros bili so mu osebni prijatelji. Zapuščena korespondenca kaže, da si je s temi možmi (z Wittom in Lisztom) živo dopisaval, z Ambros-em pa je imel priliko osebno občevati. Ravno v istem času zastopal je tudi s peresom jako ognjevito potrebno preustrojbo v cerkveni glasbi; s svojima brošurama: „Über Reform des Gesangsunterrichtes an den öffentlichen Schulen Österreichs“ in „Der Zustand der katholischen Kirchenmusik und des kirchlichen Volksgesanges in Wien und Umgebung“ nakopal si je bil Böhm, razkrivši brezozirno napake in rane, mnogo in to mogočnih sovražnikov. A to ga ni motilo v njegovem delovanju. Leta 1880 prevzel je Böhm artistično vodstvo društvene šole; tej ustanovi služil je nad 12 let brezplačno. Vse sitnosti in težave koje prinaša tako vodstvo, prenašal je s čudovito potrpežljivostjo in vstrajnostjo. Razven vodstva prevzemal je redno še podučevanje v harmoniji, kontrapunktu in koralu. Vaje in skušnje za koncerte in produkcije vodil je večji del sam. Revne in nadarjene poučeval je sam v svojem stanovanju brezplačno in popolnoma na tihem, brez vsakeršne reklame. En sam gniljiv slučaj naj povem. Leta 1891 privabili so agentje dunajske opere mlado, lepo in nadarjeno Italijanko iz Milana na Dunaj, češ da boče v dvorni operi vsprejeta. Reva prišla je s svojo materjo sem, a tukaj je niso hoteli vsprejeti brez pogojev — delali so jej brezčasne ponudbe. Dekle bilo je pošteno in se ni udalo — a tudi domov ni mogla nazaj, ker je denar pošel. Böhm je to zvedel, pripravil jo z nekaterimi arijami na koncert, govoril za-njo pri Büsendorferju, da je dal jej svojo dvorano bolji kup in je tako rešil duševne in gnotne pogube dober talent. Takih slučajev vé pisec teh vrstic lepo vrsto. — S preustrojbo cerkvene glasbe začel je on sam in prvi v župnijski cerkvi „am Hof“, a postopal je modro; delal je majhne korake, a hodil je dosledno. Njegov izgled vplival je, in počasi so začeli drugi stopati za njim. Učence, vzgojene v svojem duhu, spravljal je počasi na kore raznih cerkva in na ta način vsaj idejo reforme razširil.

Dobro vedoč, da je od odgoje in učenja vsa prihodnost te preustrojbe odvisna, ustanovil je podučevalne kurze na avstrijskem, katerih se nekateri Slovenci še spominjajo, dunajske kurze je vse sam organizoval. Osobito je zadnja leta mogočno vplival na učiteljstvo. Sam se je vozil zdaj sem zdaj tje, jemal svoje izvežbane pevce seboj in kazal učiteljem praktično, kako naj učé.

Strokovnjaki imeli so va-nj jako veliko zaupanje; avstrijci in inozemci prosili so ga za svet in mu pošiljali svoje skladbe v ceno. In mož je z železno pridnostjo in vstrajnostjo vsakemu ustregel, kolikor mu je bilo moč. — Pevce in perkinje zborne akademije „Ambrosijevega društva“ držala je njegova osebna ljubeznjivost in srčna dobrohotnost vkupej; na-nj gledali so vsi z nekakim svetlim strahom in odkritosrčnim spoštovanjem.

Vendar je trajalo dolgo časa, da so obmolknili njegovi sovražniki, in da so se priznale njegove zasluge. Piscu teh vrstic je večkrat rekel: „Jaz moram govoriti, kot ranjki Ambros; jaz nimam priznanja, kajti jaz sem rojen Slovan in nad to katolik“. Leta 1892 bilo je za tega preziranega moža pomenljivo. Tedaj pokazal se je pred vsim strokovnjaškim svetom, ne le v krogu svojih somišljenikov. V glasbeni razstavi pridobil si je takoj srea vsih; njegovi koncerti so bili zanj triumf za triumfom. Venci in trakovi z napisi, s srebrom vdelana taktirka, priznanje in občudovanje po vsih dunajskih listih brez razločka opozorili so na-nj in na „Ambrosijevo društvo“. — A božja previdnost sklenila je drugače. Letos šel je v Opavo in ondi vodil — uže bolan — podučevalni kurz 7., 8. in 9. avgusta, kojega se je udeležilo nad 180 učiteljev. Ves oslabele hitel je v Karlove Vare in prišel precej boljši na Dunaj nazaj. Tu pa se je ponovila bolezen in od 21. vinotoka ni zapustil več ležišča, dasi sam do zadnjega ni verjel, da so mu dnevi števi. Imel je še neizmerno velike načrte za prihodnost in je vedno popolnoma živel v svoji stroki. Poročevalec bil je celo zadnji teden pred smrtjo vedno o mraku ob bolniški postelji njegovi in govoril z njim o načrtih, dokler je bolnik mogel; zadnje dni, ko ni mogel sam več govoriti, pripovedovati mu je moral pisec o njegovih načrtih. A tudi na višjem mestu so priznali njegove velike zasluge: dati so mu hoteli nadzorstvo nad podučevanjem v glasbi po Avstriji, in da ni ministerska kriza prišla, dobil bi bil Böhm tudi priznanje — visoki red. A smrt ni čakala; 6. listopada preminulo je delavno življenje njegovo. Prvi položil je venec na krsto ranjkega nadvojvoda Eugen, koji je Böhma večkrat osebno obiskal in z njim proučeval cerkvene skladbe. Sprevod bil je veličasten, ve-

lika cerkev „am Hof“ polna. Ob grobu jokalo je vse, mlado in staro, moštvo in ženstvo. — Kaj da je vsak posameznik izgubil s tem možem, če je imel priliko občevati z njim, to se da le občutiti; kaj da je cerkvena glasba in njen poduk izgubil, to se ne da slutiti. Mož je bil za Dunaj vsaj pol stoletja prezgodaj na svetu; njegovih idej nihče izmed ljudstva ni razumel, izmed glasbenikov malokateri. Njegovih zaslug ni moči naštevati; s svojo priprosto ljubeznjivostjo vplival je tudi na svoje sočasnike; da v dvorni kapeli pojo o postu klasične skladbe, je njegova zasluga, kajti ranjkega Hellmersbergerja je on pripravil do tega. Takih zaslug ima Böhma nešteto mnogo, dasi niso znane; vse te poplačal mu bode onkraj le Bog sam. Mi mu pa ohranimo hvaležen spomin! R. i. p.!

M.

D o p i s i.

Iz Polj, meseca novembra. — Kakor čujem in berem, pripravljajo se na Dunaji nova dobra tla za prihodnje glasbene napore. Pomenljivo je, da celo dunajska „Presse“ (29. IX. 93.) z veseljem pozdravlja nameravani prevrat gledé glasbe, zlasti cerkvene; in kakor mnoga znamenja kažejo, utegne se ti bolnici res kmalu na boljše obrniti. Najvišje glasbeno dostojanstvo v našem cesarstvu, mesto prvega dvornega kapelnika, dala se je namreč (kakor je „C. Gl.“ že poročal) Hans Richter-ju, možu, katerega odlikuje genijalnost, ljubezen do resnovernega in vzvišenega, pa tudi razumevanje zgodovinskega pomena njegove visoke službe. Vrhovno vodstvo dvorne kapele, izročeno mu po milosti cesarjevi, bode dalo Richter-jemu umetniškemu duhu dosti dela, a ojačilo bode njegovo voljo in znanje. Že v posvetni glasbi kot dirigent Beethovenovih in Wagnerjevih umotvorov na najvišji stopinji vedel bode Richter tudi v cerkveni glasbi bistrim okom ločiti imenitno od malovrednega ter k duhovnim predstavam privedi najbolj vzvišene skladbe starega in novega časa.

Kakor se je na pol dovršena stavba starega cesarskega dvora v občudovanje vseh prijateljev umetnosti letos nadaljevala in izvršila in njih fantazijo s podobami umetniške dobe Karola VI. napolnila, tako zamore tudi orjaška natura Richterjeva staro, častljivo cesarsko kapelo prenoviti v duhu njenih ustanoviteljev in slavnih voditeljev, da bode nadaljevala razcvitanje cerkvene glasbe ob času Fux-a in Caldare, dvornih kapelnikov cesarja Karola VI. — In če k temu še privzamem od ministerstva za uk in bogočastje oskrbljeno izdajo duhovnih skladb cesarja Ferdinanda III., Leopolda I. in Jožefa I., potem smem reči, da dovršitev dvorne stavbe, imenovanje Richterjevo in monumentalna izdaja cesarskih cerkvenih skladb, ni slučajen stik, marveč jasno kaže potrebno zvezo sorodnih umetniških naporov in najbližje sorodstvo med stavbarstvom in cerkvenim petjem. Za novo oživiljenje klasičnih stavbarskih oblik moral se je Ilg mnogo boriti, pa je tudi veliko koristnega učinil. Na skromnejši način pa so tako zvani „glasbeni renaissance-večeri“, o katerih so se že pred 9 leti lepi vsporedi staroklasičnih skladb „a capella“ vršili, skušali duha Dunajčanov nagibati na slavno preteklost njihove glasbene umetnosti. Res da še veliko manjka do češčega popevanja starih skladb, res, da so stare partiture izročene in dovoljene le umetniškemu čustvu zasebnikov; zato bi pa morala dvorna kapela kot strogo konservativen glasbeni zavod poleg modernih cerkvenih skladb skrbeti, da se živ ohrani stari cerkveni zlog *a capella*, kar se more zgoditi le s tem, da se spravijo večkrat na njen kor. Ker se kritične avtoritete, katerih oči ne segajo dalje nazaj kakor do Bach-a in Händel-a, k sreči ne po brigajo za dvorno kapelo, tedaj bode H. Richter s svojo obširno glasbeno vednostjo ter s svojo energijo lahko povzdignil a capella-petje v dvorni kapeli do one stopinje, katera se ujema z imenitnostjo tega hrama božjega.

Prav po tistem se je za prospek glasbe in njene vednosti še v nekem drugem cesarskem zavodu zadnji čas storil važen korak. Dvorni svetnik Hartl, novi delavni in glasbeni reformi prijazni vodja dvorne knjižnice, nastavlil v glasbenem oddelku te cesarske biblioteke mladega veščaka v glasbeni zgodovini, našega rojaka, gosp. Josipa Mantuani, kateri že dalje časa nabira gradiva za imenitno delo o Jakobu Gallus-u, Kustosu Wöber-u, katerega tuji in domači glasbeni raziskovalci po vsi pravici hvalijo kot jako ljubeznjivega in vedno postrežljivega čuvaja starih glasbenih zakladov, stoji zdaj na strani vrl sotrudnik. Ta

prevredba je zelo važna. Čudno je pač, da je glasbenemu oddelku dvorne biblioteke soslej manjkalo pravega strokovnjaka. — Tako vidimo na vseh straneh polno zdravega brstja, ki le čaka ugodnega vremena, da se razrase, cvetè in, ako Bog dà, tudi sladek sad obrodi.

Razne reči.

† Profesor Josip Böhm, kapelnik pri c. kr. mestni župnijski cerkvi „am Hof“, artistični vodja korne akademije, ravnatelj cerkv.-glasbene šole društva sv. Ambrozija i. dr. je umrl na Dunaji dne 6. novembra 1893 po dolgi in mučni bolezni, previden s sv. zakramenti za umirajoče. — Ker prinašamo na drugem mestu nekrolog blagega ranjkega, rečemo tu le to, da je njegova smrt za „Ambrozijevo društvo“ in za vse gibanje na cerkveno glasbenem polju osodepolni udarec, kajti — Böhm nima naslednika! On je bil dosleden, zmeren in vztrajen, pri vsem tem pa tudi nesebičen. Prejemal je od prvega začetka naš list ter se zanimal za razvoj cerkvene glasbe v naših krajih. — Naj v miru počiva blaga duša!

— G. Jos. Mantuani, katerega čč. bralci po njegovih študijah o Jakobu Gallusu dobro poznajo, je nastavljen v glasbenem oddelku c. kr. dvorne knjižnice na Dunaji. Iz sreca mu čestitamo ter želimo, da bi mu ta častna in važna služba pomogla izvršiti svoje delo o Gallusu ter v obče koristiti cerkveni glashi.

— Dekanijska duhovščina komenska in prijatelji so postavili dne 31. oktobra rajnkemu dekanu Adolfu Harmel-u na pokopališču v Komnu lep, blizu tri metre visok spominek s krasnim reliefom „dobrega pastirja“. Da je bil rajnik tudi dober pastir, pokazale so na sv. Svetnikov praznik popoldne zapuščene ovčice, katere so se ob grobu njegovem žalovale.

— V Bruslju je nek skladatelj Louis Barwolf skoval mašo iz „Lohengrin“-ovih motivov s tem namenom, da bi tudi Wagner-jeva glasba služila cerkvi. Zakaj ne? — Saj je bil Mozart s svojo lastno opero „Ženska zvestoba“ ali „Così fan tutte“ ravno tako naredil; in kako radi poslušajo to mašo — Dunajčanje!

— Orjaške orgle v londonski „Alberthalle“ so prišle dne 24. avgusta z drugimi umetniškimi izdelki „na boben“, ker zavod ni mogel stanarine placati. Nove orgle so veljale nad 80.000 goldinarjev, in zdaj jih je na dražbi kupil nek Ch. W. Wollers za 6250 gld. Lep dobiček in grda izguba!

Oglasnik.

Cerkvene pesmi nabrane med slovenskim narodom. Zvezek IV. Izdalo Cecilijansko društvo za goriško nadškofijo. Tiskal J. R. Milic v Ljubljani. — Zopet je naš marljivi odbor goriškega društva razveselil in glasbeno literaturo obogatil z lepo zbirko cerkvenih pesem. Elegantno opravljen, obsega ta zvezek 3 mašne pesmi, katere je s primernimi predigrami harmonizoval Daniel Fajgelj, dobro znani skladatelj izbornih skladov za orgle. Istega skladatelja harmonizacijo kažejo še ena adventna, postna, vnebohospodov, pesem „Prosin te, o človek“, v čast Mariji, pesem rožnega venca in „Jezus, Marija, Jožef“, Eno božično, postno in velikonočno je harmonizoval J. Kokošar, katerega naši abonenti dobro poznajo že iz prejšnjih let. Konečno je eno božično, postno, velikonočno in vnebohospodov harmonizoval J. Laharnar, mlajši nadarjeni organist. Večina teh pesmic ima v začetku predigre; in akoravno nimajo nekatere pesmice posebne cene, so vendar vsega priporočanja vredne. In ako še subjektivno ne smatramo ene ali druge pesmi za izvirno, marveč je imamo za izdelek najnovejše fakture, ne sme se to soditi na kvar pesnim samim, ker so vse dobre. Ena izmed najlepših pesmic sploh je postna „Oko, jokaj“, katera je izpisana iz knjižice „Catholisch Kerschanskiga Vuka Peissme“. (V Nemškim Gradzu 1729), kjer ima naslov „Od pokore“ in začetne besede „Miserere, miserere, Bug se usmili zhes mene“. Kako hitro in silno se je uže takrat okus pokvaril, kaže nam isti napev, ki ga obseza knjižica „Osem inu shiestdeset svetih pesm (V Ljubljani 1775 Literis Egerianis) na besede „Buh jest virjem“. Še eno varijanto te lepe pesmi nahajamo v Klossovi zbirki „Cantus sacri“ na besede „Credo in te“. V štev. 13 bi se boljše razširil napev na „Alleluja“ in „O Marija“ na 2 takta; v št. 16. se na prvi zlog čudno poje skupina dveh osminek s četrtilinko kot ligaturo, beseda „Mārija“ pa ima napačno deklamacijo, kar bi se boljše pelo v $\frac{1}{4}$ -taktu o Mārija s predhajajočo četrtilinsko pavzo. Da sklenemo: zvezek dela vso čast sl. društvu goriškemu, posebno pa marljivim gg. skladateljem.

Današnjemu listu pridana je 11. štev. prilog.

Odgovorni vrednik lista **Janez Gnjezda**. — Odgovorni vrednik glasb. priloge **Anton Foerster**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska R. Milic.